

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Samlinger

til

Jydsk Historie og Topografi.

~~~~~  
2. Række. I. Bind.  
~~~~~

Udgivet

af

det jydsk historisk-topografiske Selskab.

Aalborg.

Marinus M. Schultz's Forlag.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

1886—88.

Præsternes Indtægter i Andst Herred 1690.

Ved Vilhelm Bang.

I Aaret 1690 var der udkommet en kongelig Befaling til Landets Præster om, at de skulde indsende Beretning om deres Indtægter og om enkelte andre, Præstekaldene vedkommende, Sager; en lignende Ordre var tidligere gjentagne Gange givet og efterlevet. Idet her meddeles et Uddrag af den Indberetning, der blev givet for Andst Herred i Ribe Amt, skal jeg forudsende den Bemærkning, at det er taget af en Afskrift, skrevet omtr. 1750 af Jens Buch, der 1732—59 var Sognepræst i Hjarup-Vamdrup og i nogen Tid Provst i Andst Herred. Manuskriptet findes i Hjarup Præstearchiv, hvorfra det ved Hr. Pastor Finds Velvillie er laant mig. Det indledes med en Fortegnelse over Herredets Provster siden Reformationen; men da denne Liste ikke meddeler Andet, end hvad der tidligere er kjendt andetsteds fra, har jeg udeladt den saa vel som de Præstefortegnelser, der findes anførte ved hvert enkelt Pastorats Beskrivelse, undtagen i Hjarup-Vamdrup, der er det eneste Kald, for hvilket hidtil ukjendte Bidrag leveres til Præsterækken. Ligeledes har jeg undladt at anføre Navnene paa de forskjellige Tofter og Vange, der hørte til Præstegaardene, da disse Navne kun kunne have en aldeles lokal Interesse, samt nogle andre mindre betydelige Oplysninger.

Man faaer ved disse Optegnelser et ganske godt Indblik i Livsforholdene i Præstegaardene for henved 200 Aar siden; især naar man betænker, hvor faa Fold Udsæden under Da-

tidens usle Landbrug plejede at give, maa man tilvisse undres over, at Præsterne have havt Mere ud af Jorden end netop det daglige Brød. Tienden var ogsaa saa ringe og Offeret saa knapt, at det falder mærkeligt, naar man alligevel i de gejstlige Skifteretsprotokoller kan træffe ganske velhavende Dødsboer i Præstegaardene i de Tider. Men kunde end Præsterne leve af deres Indtægter, er det dog i højeste Grad forunderligt, at Degnene kunde leve af det, der var dem tilstaaet til Livets Ophold; det synes virkelig, som de maa have levet af Luften, med mindre de »per fas eller per nefas« have havt andre Indtægter¹⁾ end dem, der nedenfor anføres, af hvilke de endda skulde yde Afgift til Kolding Skole. Uheldigt er det, at det ikke findes opgivet, hvor stort Accidents-Offeret (for Brudevielser, Barnedaab osv.) var; betydeligt har det næppe været, naar man slutter efter det ringe Folketal, idet der i de to store Sogne Lejrskov og Jordrup til en Tid kun var i Alt 9 Par gifte Folk. I det Hele taget er det mærkeligt at se, hvorledes de sørgelige Spor, som Krigen 1657—60 havde traadt, endnu 30 Aar efter vare saare langt fra at være udslettede. — Det vil ses, at Stilen i Manuskriptet for største Delen er moderniseret.

Lejrskov og Jordrup.

Decimantes udi Erst²⁾ Sogn bestaaer af 44 Smaagaarde.

Udi Jordrup Sogn foruden Annexgaarden af 14 Gaarde, som moxen ere øde.

Korntienden oppebæres i Kjærven og er, ligesom Aarbørringen er til; i det Højeste og Bedste kan det ikke bedrage sig uden Rug 30 Tønder, Byg 18 Tdr., Havre 5 Tdr.

I Jordrup Sogn: Rug 10 Tønder, Byg 6 Tønder.

Kvæg-Tienden i begge Sogne: Lam 16, Grise 5, Kalve 4, Gæs 4, 1 Bistade hvert tredie Aar, 1 Føl hvert fjerde Aar.

Reditus festuales.

1. Offer til de tre store Højtider kan bedrage sig til hver Offrings-Dag i Lejrskov Sogn 15 Sldr., i Jordrup Sogn 4 Sldr.

¹⁾ Præsten i Verst synes saaledes at have havt den Forpligtelse at give Degnen Davre.

²⁾ Erst = Lejrskov.

2. St. Hans Rente¹⁾ bekommes ikke.
3. Jule Rente¹⁾ slet Intet.
4. Paaske Rente¹⁾ ikke heller.

Ædificia.

Præstegaarden, som i Fjendernes Tid ganske blev ruineret og nedbrudt, saasom den ligger ved alfar Vej, bestaaer nu igjen af 4 Smaahuse, og gives deraf aarlig til de Fattiges Direktører Rentepenge 6 Rdlr. Præstegaardens tilliggende Grund og Ager i Marken bestaaer af 4 Otting Jorder over al Lejrskov Mark, og ligger i Ren lige mellem Bøndernes; derforuden har Præsten lidet Flunch-Jord (?) ved Udsiden, og en Toft omkring Kirken, hvori er noget Agerjord og Engjord, og en liden Tidsel-Toft ved Gaarden.

Kan saaes til Præstegaarden: Rug 7 Tønder, Byg 3 Tønder, Havre 10 Tønder; Boghvede 20 Skpr. Højbjergningen til Præstegaarden er meget ringe, ikke over 20 Læs. Nørskov og Vesterskov Haver ligge endnu øde og ugjærdede siden Fjendetiden.

Præstegaardens Taxt ved Landmaalingen er 7 Tdr. 1 Fdkr. 1 Alb.

Inventarium til Præstegaarden: ingen.

Til Præstegaarden ere tvende Huse i Lejrskov, hvortil ingen Jord uden en lille Kaalgaard til hver, og nyder Præsten en Dags Arbejd om Ugen af hver.

Annexgaarden i sin Bygning bestaaer af 4 Smaahuse, og nyder Præsten deraf alle tre Parter af Tienden; ellers gaaer deraf intet Hartkorn, men en Bring Smør, et Brændesvin, 3 $\frac{1}{2}$ Gjæsteri, 2 lange og 2 stakkede Ægter om Aaret. Til Gaarden kan saaes: Rug 3 Tønder; Byg 10 Skpr.; Havre 3 Tdr.; Boghvede 4 Skpr. Ligger dertil 2 Otting Jord over al Jordrup Mark. Kan avles dertil 20 Læs Hø. Er derforuden en Toft ved Gaarden, hvori noget Agerjord og noget Engjord. Er taxeret for 4 Tdr. 1 Skp. 1 Alb., hvorefter den ogsaa skatter.

Inventarium til Præstegaarden findes intet.

¹⁾ Disse tre Renter udelades i det Følgende, da hverken Præster eller Degne i Andst Herred fik Noget deraf; de eneste vare Degnen i Sest, som i Paaskerente fik 4 Snese Æg, samt Præsten i Hjarup, der fik lidt St. Hans Rente.

Beneficia.

1. Mensalia: ingen.
2. Tillæg, som kan agtes pro auctuario stipendii, findes intet.
3. Legata: ingen.
4. Afgift af Sædegaarden: intet.
5. Ildebrand findes ikke til Præstegaarden i Lejrskov, men til Annexgaarden er noget Skov, hvoraf Præsten nyder noget Lidet; bruger ellers mestendels Tørv og Klyne. — Olden bliver sjælden til, og naar der bliver noget, kan det ikke være uden to Svins Olden, som Præsten kan tilkomme.

Gravamina.

Pension til Enker eller Andre gives ikke. Decimantium Formindskelse tager daglig til, synderlig i Jordrup Sogn, hvor Sognefolkene ere mestendels forarmede og tiggefærdige; hvorfor bekommes et ganske ringe Offer og Tiende.

I Lejrskov Sogn har i mange Aar været slet Tilstand siden det sidste fjendtlige Indfald, da der efter Fjendetiden fandtes i Lejrskov Sogn ikkun 6 Par Ægtefolk, og i Jordrup Sogn 3 Par, hvorover Præsten i mange Aar derefter bekom en armelig baade Offer og Tiende, som med Tingsvidne er at bevise, og er endnu helt slet; og findes siden 3 Gaarde øde uden Bygning i Sognet. Til Præstegaarden er ikkun ringe Højbjerg, hvorover vi mangle lidt Hø og Foder.

Hospitia pauperum et scholæ publicæ er her ikke.

Documenta publica findes ikke, uden Sal. og højlovlig Ihukommelse Prinds Christian den Femtes Brev, dateret Haderslev 26 August 1626, hvori af synderlig Naade er undt og bevilget Præsten i Lejrskov for Avlingens Ringhed, og fordi den ligger saa ved Alvejen, Kirkens Tiende af Lejrskov Sogn for et halvt hundrede Rdlr. aarlig, hvilket min sal. Formand og jeg i nogle Aar nydt have. Men efter denne onde Tid formedelst Decimantium Formindskelse, som samme Tid blev øde og døde, og Tiendens Ringhed i mange Aar derefter, have været højlig nød- og forarsaget at opsige og afstaa den, og Sognefolkene den igjen antog og endnu have. — Hvorfor jeg allerunderdanigst er bøjgørende, at samme Kirketiende aller-naadigst igjen maatte mig forundes og bevilges for samme 50 Rdlr. Det er dog kun 3 Aar siden, at Kirken har nydt sin fulde Afgift af Bønderne.

Degnens Indkomst af begge Sogne.

Degnetjenesten forrettes af en Substitut, som Renten oppebærer, og bekommer aarlig ved Juletider en Skp. Rug af hver Helgaard, og kan samme Korn bedrage sig in Alles (!) af begge Sogne — $6\frac{1}{2}$ Tønder. Hvoraf han pensionerer til Tredie-Lektie-Hører i Kolding Skole 6 Sldr. Offeret til hver af de tre store Højtider kan være ungefehr 7 $\&$ danske. Ingen Degne-Boel eller Skole-Hus.

Sest.

»Seested« haver i gammel Tid været et Annexsogn til Vonsild Hovedsogn med sit Annex Dalby under Haderslevhus Amt i Hertug Hans's Tid; men udi (NB.) Ihukommelse Konning Friderici II. Tid ved en kjærlig Overdragelse kommet under Koldinghus for sin bekvemme Situations Skyld.

Decimantes bestaaer af $18\frac{1}{2}$ Gaarde, og kan bekomme af dem tilsammen i Korntienden, eftersom mine Formænd og jeg altid haver annammet Tienden i Kjærven, og bekommer aarlig i det Højeste: Rug 16 Traver; Byg 24 Traver; Havre 16 Traver. Kvægtienden er ikkun ringe: 1 Kalv, 2 Lam, 2 eller 3 Grise, 1 Føl sjelden, og høre alle de tre Parter til.

Offer til de tre store Højtider, da er den af de saa faa Gaarde helt slet for mig fattig Mand; mangan Offerdag har ikke bedraget sig 10 Sldr. Er det højt, da kan jeg naae 32 Sldr. over alt (o: i Alt).

Præstegaarden har jeg antaget øde, efter den sidste Krigs-tid, der Polakkerne drog af Landet, og har ikke formaaet at faa den »i sin Esse«, for mange paakommende Kontributioner og Skatter, og giver til Rente for hende 6 Rdlr.

Dens Kapacitet udi Grunden anlangende, da er der tre Marker med Agre til Præstegaarden lige med Kronens Bønder.

Ellers har jeg efter min sal. Formands Død stædt og fæstet en Kirkejord, som han i Fæste havde og kaldes Skouterup Mark, med nogle andre Særstykker, som ligge ogsaa paa Sest Mark, hvoraf jeg giver aarlig til Kirken fem Ørter Korn, og derforuden Kvartalskatter deraf; og er den Kirkejord anslagen for højt i Matrikullen efter Land-Mælernes¹⁾

¹⁾ En Landmaaler kaldes endnu bestandig i denne Del af Jylland en »Landmæler«, hvorimod man ved en »Landmaaler« forstaaer en Landskabsmaaler.

Taxt, for 8 Tdr. 6 Skpr. Hartkorn. Præstegaardens Taxt i Matrikulen staaer for Taxt 5 Tdr. 2 Skp. 3 Fdk.; dens Kjøb og Værd er ikkun slet og har endnu aldrig været under Vurdering. Inventarium er her ikke til Præstegaarden. Der er tre Huse, som min Formand har ladet oprette paa Præstegaardens Grund, hvilke jeg vedligeholder, og have de en liden Del Jord i Brug af Præstegaardens Jord, nyder nogen Arbejd af dem, og giver hver af dem mig 5 g danske om Aaret. Annexgaard findes ikke til Præstegaarden.

Beneficia. Mensalia tillagt mine Formænd 2 Ørter Havre, 2 Svin og 2 Læs Ved, som jeg aarlig nyder i Haderslev Amtstue for Kaldets Ringheds Skyld; men det er mange Aar forvildet, og ikke kommet mig til Del, førend for to Aar siden, da er allernaadigst mig samme efter min ydmygste gjorte Ansøgning assigneret igjen, og i Fremtiden skal nyde. Ildebrand haves nødtørftig af Præstegaardens Skov, og fri Olden altid nydet til mine Svin, naar Skoven giver Frugt.

Gravamina. Pension til Enken er aarlig 6 Ørter Korn, 3 Rdlr., et fedt Svin, 2 fede Gæs, og holder hende 2 Køer og 4 Faar. — Pension til Andre er min store Folkeløn og mine Børns Opdragelse og Underholdning til Guds Frygt og Lærdom. — Decimanternes Formindskelse, idet de forarmes Dag efter Dag, for de mange Skatter og Udgifter, og næppe lig kan naae deres fulde Sæd, saa det findes altfor meget til Formindskelse. — Mangel paa Hø og Foder er ikke alene af nogle Aars Misvæxt, men det er mærkeligt, at Engjorden har aldrig været saa børdig i min som i min Formands Tid; hvor før 5 Læs Engbund har været, kan jeg ikke faa 2 Læs.

Her ere ingen saadanne Hospitia Pauperum, men en liden Ler-Hytte er Skolens Hus.

Documenta publica ere et Par gamle, fast ulæselige Tings-Vidner. — —

Udi Seested Sogn er *Degn* Anders Hansen.

Af Decimanterne, bestaaende udi 18½ Gaarde, bekommer han aarlig til Jul for hans Tjeneste Rug 3 Tønder, Penge 1 Sldr., Støvlepenge 2½ g .

Offer til de tre store Højtider, da bekjender han udi sin Sandhed sig ikke at have bekommet mere end 2 g 1 β . Paaske-Rente 4 Snese Æg.

Hus-Værelse har han i den østre Part af Skolens Hus (o: den oven nævnte »lille Lerhytte«).

Pension giver han til Kolding Skole, som er 10 & danske.

Hjarup og Vamdrup.

(Manuskriptet supplerer Præsterækken hos Wiberg I, 622 og Suppl. Side 63, idet det anfører som Nr. 1: Mikkell Kjeldsen; Nr. 2: Daniel Mikkelsen; Nr. 3: Samuel Danielsen; Nr. 4: Lauge Andersen Barsbøl; denne sidste maa ikke forvexles, hvilket Wegener synes at have gjort i Hist. Efterr. om A. S. Vedel S. 248, med dennes Søn Lauge Andersen Vedel, der døde som Præst ved Katrine Kirke i Ribe.)

Decimantes. I Hjarup Sogn og By ere saa mange Decimanter som Gaarde, nemlig tretten; og tiende samme Decimantes Præsten deres Korntiende i Kjærven, og som Afgrøden er til. Kan bekommes af hver: henved en Trave Rug, halvanden Trave Byg, halvanden Trave Havre. I Vamdrup Sogn ere og saa Decimantes, som Gaarde, nemlig 26 til Koldinghus, halvfjerde i Bastrup til Haderslevhus; en halv Gaard i Bastrup og tre i Holt til Østerby Ladegaard, som og er i Vamdrup og til de velb. Adel til Trøjborg. — Hvilke forskrevne Decimantes, Østerby Ladegaard, undtagen, tiende undertiden i Kjærven og undertiden i rent Korn, eftersom hvert Aar bliver tinget; og kan nu ikke mere bekommes af hver Decimante end en Td. Rug for alle Slags Korn formedelst stor Misvæxt og Bøndernes Armod. — Kvægtiende af begge Sogne er og underskedlig, og ikke et Aar som et andet, eller saa meget som i forrige Tider; er bekommet sidste Aar: 5 Kalve, 12 Lam, 4 Grise, 6 Gæs, 1 Bistok.

Offer paa hver af de tre store Højtider henved 20 Sldr., med Officerers og Rytteres. Til St. Hans Dag gives af hver Gaard i Bastrup og Holt en liden Ost, og af hver Ko 2 m& Smør.

Ædificia. Præstegaardens Bygning blev af nogle de polske Krigsfolk i Krigstiden 1659 afbrændt, og har Præsterne siden, en efter anden, beboet en halv Kronegaard i Hjarup, og deraf siden kontribueret til Koldinghus og nu til Rytterhold. — Hans kongl. Majestæt har allernaadigst Anno 1681 til samme Præstegaards Opbyggelse bevilget 1 Rdlr. af hver Kirke uden Forskjel i Riber Stift, saavel de, som ere under Jure Patro-

natus, som kongl. Maysts. egne. Men af samme Penge ere endnu ikke indkommet uden 28 Rdl. 2 Mark af kgl. Maysts. Kirker. Af hvilke Penge og Præstens egen ringe Middel er bekostet og opbyggt et Ladehus¹⁾.

Til Præstegaarden kan saaes, som Indtægterne og Vangene ere til, i det Højeste Rug 4 Tdr., Byg 6 Tdr., Havre 8 Tdr. Ved Præstegaarden er ingen Toft eller Have, uden en lille Kaalhave og et lidet Stykke Engjord. Næst vesten op til Kirkegaarden er en liden Toft og to andre smaa Tofter ved Byen, som i gammel Tid ere mageskiftede for andet Præstegaardsjord i Marken. — Ingen sær Jord i Marken til Præstegaarden uden i den Mark Meldskaffve ni smaa Agre, kaldes Bredland. Det andet Jord til Præstegaarden, som er halvtredie Otting, ligger i Lod og Leje med Bøndernes; to Agre i hver Fald. Præstegaardens Taxt efter Landmaalingen er 8 Tdr. 2 Skpr.

Hans kgl. Maj. har og allernaadigst forundt Præsten samme Præstegaards Bygning, og derfor til de Fattiges Direktører i Kjøbenhavn, af hvis Kollekt han efter højstbemeldte kgl. allern. Bevilling af Kirkerne i Riber Stift til bemeldte Præstegaards Opbyggelse kan bekomme, betales 100 Rdlr.

Inventarium til Præstegaarden ingen. Til Præstegaarden ere tvende Huse i Hjarup, hvortil er ingen Jord uden en liden Kaalgaard, og vinder Præsten af samme Huse, af hvert en Ugedags Arbejde.

Annexgaarden i Vester-Vandrup blev og i samme Krigstid Anno 1659 afbrændt, er nu igjen bygget med 3 Huse; og har Præsterne altid nydt af samme Gaard alle tre Tiender af Korn og Kvæg, og Landgilde en Ørte Rug og et Brændsvin, hvilket nu tillige med Kongens Part Landgilde af samme Gaard er udlagt til Rytterhold. Til samme Annexgaard kan saaes, som Indtægter og Vangene ere til, i det Meste: Rug 4 Tdr.; Byg halvanden Tde.; Havre 1 Tde.; Boghvede 2 Tdr. Til samme Annexgaard ere ingen Særjorder, er lige i Jord og Eng med de andre Gaarde, som og ligger i Lod og Leje med de andre paa Marken. Ingen Inventarium. Har ikke været fri for Skat, siden den blev øde antagen og bebygget.

Beneficia: Fri Ildebrand og Olden.

¹⁾ Det existerer endnu og er trods sin Ælde meget solidt.

Gravamina: 1. At ovenbem. Østerby Ladegaard, som ligger i Vamdrup Sogn (kgl. Majestæts Vildbane og Frihed) og de velb. Adel til Trøjborg sig tilegner, giver hverken Tiende eller Offer eller Fyldestgjørelse i nogen Maader (efter kgl. Majts. Lov), uanset de derefter med Landstingsdom ere tilkjendte Præsten at fyldestgjøre, hvilket ikke endnu er efterkommet. — 2. Al den Landgilde, Præsten plejer at nyde af Annexgaarden i Vester-Vamdrup, 1 Ørte Rug og 1 Brændevin, er hannem uden nogen Refusion fratagen og til Rytterhold udlagt. — 3. Decimantes, om de ikke formindskes i Tal, saa formindskes deres Tiende og Offer formedelst deres Armod, at de fleste i Vamdrup Sogn deres Avl ikke kan drive. — 4. Til Præstegaarden er kun ringe Højbjergning, som forarsager Mangel paa Hø og Foder.

Degne-Renten af Hjarup og Vamdrup Sogne, som er en Skjæppe Rug af hver Gaard, er lagt til Førstelektie-Hører i Kolding Skole. Degnetjenesten forrettes af en Substitut, som oppebærer Renten og deraf giver Pension til bemeldte Førstelektie-Hører, aarlig 4 Sldr. Offer paa hver af de 3 store Højtider i begge Sogne er 2 Sldr. — Ingen Degne- eller Skole-Hus. Ved Vamdrup Kirke er et lidet Stykke Jord, kaldes »Degns Toft«, hvorpaa et Degne- og Skole-Hus for det hele Sogn efter »kongl. allernaadigste højlovligste Ihukommelse Christiani Qvarti« Bevilling skulde opsættes, og er ikke efterkommet. Gives af samme liden Toft Skat til Koldinghus. (Jep Hansen, Substitut.)

Andst og Gjesten.

Decimantes i Andst og Gjesten Sogne ere 54½ Gaarde og 3 Boliger med nogen Sæd til, og kan bekommes i Korn-tiende: Rug 33 Tønder, Byg 12 Tdr., Havre 5 Tdr., Boghvede 3 Tdr.; Kvægtiende: 5 Kalve, 16 Lam, 6 Grise, 6 Gæs, og undertiden 1 Bistok.

Offer til de trende store Højtider kan bekommes i begge Sogne 58 Sldr.

Ædificia. Præstegaarden, hvilken bestaaer af 4 Huse. Præstegaardens Kapacitet i Grunden med dens tilliggende Marker og Agre haver sig som følger: Til Præstegaarden ligge 3 Ottinger Jorde paa Gamst Mark, som ere skiftede i 10 Indtægter, i hvilke Præstegaardens Jord ligger imellem Bymæn-

denes Agre i hver Indtægt. Til Præstegaarden ligger en liden Ager-Toft ved den nørre Side af Gaarden, og en liden Eng-Toft ved den søndre Side. Til Præstegaarden kan saaes i det Højeste: Rug 8 Tdr., Byg 3 Tdr., Boghvede 3 Tdr.; nogle Aaringer 4 Tdr. Havre, og nogle Aaringer er ingen Havre for Indtægternes Skarpheds Skyld. Engene, som høre til Præstegaarden, ligge ogsaa iblandt Bøndernes Enge. Til Præstegaarden ligger noget Jord paa Øster-Gjesten Mark, hvoraf Præsten skatter for 5 Skpr. 1 Fdk. 2 Alb. Hartkorn efter den nye Matrikul, men efter den forrige for 2 Tdr. Fornævnte Jord kan ikke bruges til Præstegaarden, fordi det er saa vidt fraliggende, og derfor lejes bort aarlig for 2 Slette-daler, og indtil Landmaalingen skete udi 14 Aar (o: for 14 Aar siden), bekom jeg Intet deraf, fordi Jorden var forvildet, og skattede dog deraf efter 2 Tønder Hartkorns Taxt. Til Præstegaarden er fire smaa Skov-Engskifter.

Præstegaardens Taxt i Matrikullen 6 Tdr. 1 Skp. 3 Fdk. 2 Alb.; den er indkjøbt for 100 Rdlr. Anno 1672 den 18 Juni af sal. Mag. Hans Laugesen Vedel, fordem Sognepræst til Andst og Gjesten Sogne og Provst over Andst Herred; og er den afhændet igjen til mig, hans Efterkommer efter Vurdering for 200 Rdlr. af hans Arvinger efter hans Død. Inventarium til Præstegaarden findes ikke.

Huse, som Præstegaarden tilhøre, med Afgift og Beskaffenhed: 1. Et lidet Hus paa Præstegaardens Grund vesten for Gaarden, hvoraf gjøres eller gives, lige som man vil lægge Jord dertil af Præstegaardens Jord, men gør gemenlig 6 Dages Arbejd. — 2. Et lidet jordløst Hus i Glipstrup; gjøres og aarlig deraf til Præstegaarden 6 Dages Arbejd. — 3. Et Hus i Vester-Gjesten med en liden Toft til, som er anskreven i den nye Matrikul at skatte efter 3 Fdk. 1 Alb. Htkorn; men efter den forrige Matrikul skattede jeg af samme Hus og Toft for 4 Tdr. Hartkorn, og det var mig i 14 Aar en meget tung Byrde; af fornævnte Hus bekommes aarlig 2 Rdlr.

Annexgaarden; i sin Bygning derpaa ere 4 Huse. Af Annex yde Indbyggerne aarlig til Præsten: Rug 10 Skpr., Byg 12 Skpr. eller 20 Skpr. Gryn; 3 &; 1 Svin. Til Annexgaarden kan saaes Rug 8 Tdr.; Byg 2 Tdr.; Boghvede 2 Tdr.; Havre somme Aaringer 2 Tdr., somme intet. Til Annexgaarden ligger 4 Ottinger Jorder paa Andst Mark iblandt

menige Indbyggernes Agre, i 9 Indtægter. Til Annexgaarden findes intet Inventarium; den skatter efter 6 Tdr. 4 Skpr. Htk. — Dens Bebyggere gjør Ægt og Arbejde til Koldinghus; dog gamle Folk have vel refereret, at det har fulgt Gamst Præstegaard tilforn¹⁾.

Beneficia. 1. Mensalia. Af et Væring i Glipstrup ydes til Præsten aarlig 5 Skpr. Rug. — 2. Tillæg, som kan agtes pro auctuario stipendii, findes her ikke. — 3. Legata, ingen. 4. Afgift af Sædegaarden, ingen. — 5. Fri Ildebrand og Olden. — Af Annexgaardens Skov i Andst nyder Præsten nogen Hjælp til Ildebrand, men Olden har der i 16 Aar ikke været.

Gravamina. 1. Pension til Enken: Min Hustrus Moder har jeg givet Pension paa 16de Aar. — 2. Pension til Andre gives ikke. — 3. Decimantium Formindskelse; udi Andst og Gjesten Sogne ere 4 Gaarde øde; og til den hele By Liden-Andst ganske ringe Sæd, fordi Indbyggerne ere nylig tilkomne, og den eneste Jord ligger udyrket endnu, siden fra Fjendernes Tid. Til den By Revsinghoved i Gjesten Sogn ligger ogsaa efter Indbyggernes Relation den eneste og bedste Jord i store Lyng, fordi Indbyggerne ere forarmede og kunne ikke forskaffe sig de Midler til at ørke den stærke lyngbegroede Jord med. Og disse tvende Byer vare efter gamle Folks Relationer de bedste Byer med Kornsæd her i Sognene før Fjendernes Tid. — 4. Mangel paa Hø og Foder: Græsningen er skarp og meget elendig om Sommeren, naar det er tørre Aaringer; og Højerringen er moxen altid meget ringe; for alle Eugene ere Mose og Kjærbund, som ligger dertil.

Hospitia pauperum og *scholæ publicæ* er her ikke.

Documenta publica, som Præstens Indkomst vedkommer, fandt jeg ingen for mig; men jeg har allerunderdanigst ansøgt og bekommet Hs. kgl. Majts allernaadigste Konfirmations Brev paa fri Fiskeri i Andst Sø, dateret 20 Oktbr. 1674, hvilket mine Formænd af Alders Tid ogsaa nydt have.

Degnens Indkomst udi Andst og Gjesten Sogne. Han bekommer ved Jule-Tider en Skjæppe Rug af hver Gaard, kan beløbe sig til sammen 5 Tønder. — Nok samme Tid tillige med Kornet i rede Penge 3 &. — Offer til de trende

¹⁾ Altsaa været fri for Ægt o. Lign.

store Højtider 7 K hver Føst; er tilhobe 5 Sldr. 1 K . — Pensionerer aarlig til Kolding Skole 4 Sldr. 2 K .

(Anders Jessen, Substitut.)

Verst og Bække.

Decimantes i begge Sogne bestaae i 31 $\frac{1}{2}$ smaa Gaarde; Korntienden kan i det Højeste undertiden naaes og beregnes for 35 Tdr. Htkorn.; Kvægtienden er meget liden; i det Højeste kan undertiden naaes 7 Lam, 1 Kalv.

Offer til de 3 store Højtider, 19 Sldr.

Ædificia. Præstegaarden angaaende, da bestaaer den af 3 gamle, meget brøstfældige Huse, hvortil er slet aldeles ingen Haver, uden en liden Kaalhave. Jorden til Præstegaarden ligger iblandt Bøndernes, som bestaae af 139 Agre, smaa og store, af hvilke den tredie Del ligger i Lyng og er ikkun ganske ringe Jord; herforuden er der en liden Toft af 7 Agre bestaaende ved Gaarden. Præstegaardens Taxt i Matrikulen er 5 $\frac{1}{2}$ Tdr. Hartkorn, og er den sat højere end nogen af Bøndernes, som have dog lige saa meget Jord og Eng, og en Del langt mere og bedre Eng; formoder allerunderdanigst, at det i Naade vorder anset. — Præstegaardens Kjøb og Værdi angaaende, da er den vurderet for 100 Rdl., hvilke aarlig forrentes; men forventer, at nogen Lindring allernaadigst vorder gjort, saasom Bygningen er ikkun ganske slet og behøver stor Reparation.

Annexgaarden. I Bygningen er den ganske slet, bestaaer af 3 smaa ravende Huse. Landgilden med sin Hævning skulde være 20 Rdlr., men formedelst de Paaboendes store Armod ganske liden. Sæden ganske ringe, kan saaes nu af de Paaboende Rug 6 Tdr., Byg 2 Tdr. 4 Skpr. Jorden dertil ligger iblandt de andre Bymænds, og bestaaer af 128 Agre, smaa og store, af hvilke næsten den halve Del ligger i Hede. Hø kan ungefehr avles 40 Læs ond Hø. Giver Skat som andet gejstligt Gods.

Beneficia ingen; Mensalia ingen; Tillæg intet; Legata ingen; Afgift af Sædegaarde ingen.

Ildebrand nydes af Skoven til Fornødenhed, som er ikkun ganske ringe Træ; Olden bliver sjelden til.

Gravamina. 1. Pensioner, da giver jeg til Hr. Søren

Nielsen 5 Tdr. Rug, 3 Tdr. Byg; 4 Rdlr. hver Offerdag; et halvt Slagte-Nød hver Mikkelsdag og 2 Faar, og skal holde ham 2 Køer paa Foder. Til sal. Hr. Anders Hoës Enke aarlig 4 Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg; 2 Rdlr. hver Offerdag, 1 Rdlr. hver Paaske. — *Decimantium* Formindskelse, den tager daglig til; i Asbo ere 4 hele Gaarde ganske, i Bække een halvt øde; de andre ere ogsaa saa forringede, at de, som tilforn kunde give 1 Tde. Hartkorn, næppe 3 Skjæpper. I Verst er ogsaa en halv Gaard ganske øde, de andre ogsaa saa slette, at en Del næppe giver 2 Skpr. til Tiende. — Mangel paa Hø og Foder, da er den stor; næppe 9 Læs Hø, og det ondt, kan avles; Avlingen er kun ganske slet derfor iligemaade. Og Misvæxt har jeg havt.

Hospitia pauperum ingen; *schola publica* ingen.

Documenta publica, som Præstens Indkomster vedkommer, ingen.

En liden Toft, som ligger ved Verst Kirke, hvilken Præsten af gammel Tid har havt for Degnens Davre, og er givet dertil af samtlige Bymænd, har altid været skattefri, men nu skattes af den for 7 Skjæpper 2 Alb. Hartkorn.

Degnen angaaende, da har han ingen Degnebolig, men boer i et lidet Gadehus, som samtlige Bymænd tilhører, til hvilket er intet Andet end som en liden Kaalhave. Af Sognene nyder han 1 Skp. Hartkorn af en Helgaard, $\frac{1}{2}$ af en halv, og et Fdkr. af en Fjerdepart. Til de tre store Højtider kan hans Offer bedrage sig ungefæhr ved 3 Sldlr.

Skanderup.

Decimantes ere i Sognet 37. Korntiende, enten den oppebæres i Kjærven eller rent Korn, kan beløbe sig: Rug 20 Tdr.; Byg 8 Tdr.; Havre 10 Tdr.; Boghvede 4 Tdr. — Kvægtienden, saavidt som Præsten tilkommer, kan ikke overgaa 4 Slettedalers Værd.

Offer til de tre store Højtider er hver Gang 10 Rdlr.

Ædificia. Præstegaarden har i gammel Tid ligget paa Nagbøl Hede nordvest for Kirken paa en Toft, som kaldes »Tamisbølle« efter en papistisk Præst ved Navn Hr. Thomas, som boede der sidst, og siges at være ihjelslagen af Nagbøl Bymænd, fordi han ikke efter deres Begjæring vilde lade

Præstegaarden flytte ned til Byen, hvilket hans Efterkommere nødtes til at indgaae; og blev den saa sat i Nagbøl, hvor den nu staaer; dens Bygning er gammel og paa adskillige Steder brøstfældig.

Præstegaardens tilliggende Grund er 4 Otting Jord over al Nagbøl Rettighed, saa og 4 Otting Stue-Jord i 5 Indtægter paa Lunderskov Mark, som altsammen er lodskiftet og ligger paa sine Steder iblandt Bøndernes. Foruden bem^{te} Jorder er Præstegaarden tilhørende 3 smaa Ager-Tofte, den første ligger østen fra Kirken, kaldes »Degne-Toft«; den anden, nordøst fra Kirken, er med Siigfald og Skjelstene ansat, næst norden op til et gammelt Byggested paa Skanderup Mark, som kaldes Karls-Bygge; den tredje ligger nordvest fra Kirken paa Nagbøl Hede, hvor Præstegaarden i gammel Tid har staaet; den er omgrøftet med et gammelt Dige og kaldes »Tamisbølle«. De tvende af forbem^{te} Tofter ligger i Lyng paa Bymændenes fælleds Fægang og ere Præsten derfor til ingen Nytte. — Præstegaardens Taxt i Matrikulen er Hartkorn 7 Tdr. 1 Skp. 2 Alb. — Præstegaardens Bygning er efter kgl. Taxt betalt til de Fattiges Direktører i Kjøbenhavn med 100 Rdlr. og paa Skifte efter min sal. Fader og Formand er den mig tilsat for samme Værd. — Inventarium findes intet.

Huse, som Præstegaarden tilhøre, ere to; det ene i Nagbøl, som er bygt paa Ager-Ende af Præstegaardens Jord, og har ingen anden Tillæg end en Kaalhave ved Huset; dets aarlige Afgift er 1 Rdlr. — Det andet i Skanderup er bygt paa en halv Otting Jord, Præstegaarden tilhørende, hvilket i den nye Matrikel af Forseelse er kaldet en Annexgaard; dets aarlige Afgift til Præsten er 2 Rdlr.

Fri Ildebrand og Olden nyder Præsten af Præstegaardens Skov, saa og af den halve Otting Jord i Skanderup.

Gravamina. Pension, som jeg giver min Moder til sit Ophold af Kaldets Indkomst, er 4 Tdr. Rug, 3 Tdr. Byg, 2 Tønder Boghvede, 4 fede Gæs, 6 Lam, 1 fedt Svin og 6 Sldr. rede Penge. Pension til andre gives af Præstegaarden ikke, dog har jeg mig at beklage, at af en halv Otting Præstegaards Jord paa Skanderup Mark fordres siden Matriklens Indrettelse alle Slags Kontributioner til Amtstuen, uanset bem^{te} Jord er en Del af Præstegaardens tilliggende Grund, som med sældgamle Dokumenter kan bevises, og burde derfor

at nyde de samme Immuniteter som andre Præstegaardsjorder, hvilket jeg ydmygst begjærer af den højgunstige Øvrighed at maatte konsidereres til det Bedste, paa det den ringe Indkomst, som de Gamle have lagt til Præstens Ophold, ved dette Paalæg ikke skal forringes.

Decimantes her i Sognet formindskes meget, saasom to hele Gaarde og tre Bolshuse, som er Avling til, ere slet øde, og en stor Del ganske forarmede, saa baade min sal. Fader i sin Tid og jeg den korte Tid, Kaldet har været mig uværdig betroet, har lidt stor Skade hos fattige Folk, som har begjæret Dilation paa deres Tiendes Levering, og derefter ikke har havt Evne til at betale.

Højjering og Græsning til Præstegaarden er meget ringe, saa der paa al Præstegaardens Grund ikke kan avles Mere end 20 Læs ondt Hø i det Højeste, som alt sammen, en ringe Del undtagen, falder paa kold og moseagtig Bund. Denne Mangel kunde uden Nogens Skade hjælpes, om det saa maatte behage min højgunstige Øvrighed ved et ringe Tillæg, dersom mig alleneste maatte tillades at indhegne en liden Plads af Præstegaardens Skov paa et bekvemt Sted, 3 eller 4 Læs Hø; dets Indhegning vil jeg forpligte mig at lade gjøre ved Grøft og Dige, saa Skoven ved Gjærdsel-Hug derover ej skal ske nogen Skade.

Documenta publica, som Præstens Indkomst vedkommer, ere: 1. En Herredstings Dom, udstedt af Andst Herreds Ting Anno 1494, hvorved den forommeldte halve Otting Jord paa Skanderup Mark er Nagbøl Præstegaard tildømt; 2. Sal. og højlovlig Ihukommelse Kong Hanses Konfirmation paa det Samme, udgiven Anno 1495.

Hospitia pauperum, scholæ publicæ ere her i Sognet ingen.

Degnens Indkomst af Skanderup Sogn. Degnebolig er her ingen, ikke heller nogen Grund, hvorpaa Degnebolig kan opsættes. Korn, som Degnen nyder aarlig, er 4 Tønder Rug. Offer til hver af de tre store Højtider 5 $\frac{1}{2}$ danske. Af denne ringe Indkomst gives aarlig Pension til Kolding Skole 2 Rdlr.
